

Smekal, Hubert: Lidská práva. Ideje, trendy, výzvy a nástrahy

1. vydání. Brno: Masarykova univerzita, 2013, 195 s. ISBN 978-80-210-6388-4

Martin Hapla^{*}

Lidská práva představují v kontextu českých společenských věd významné téma již dlouhou dobu. Jejich

---

^{*} Mgr. Martin Hapla, interní doktorand na Katedře právní teorie Právnické fakulty Masarykovy univerzity, Brno.

praktickým aspektům, stejně jako dílčím teoretickým problémům věnovali naši autoři už celou řadu pozoruhodných publikací, avšak práce, která by přehledným a uceleným způsobem shrnovala základní poznatky z oblasti teorie těchto práv, doposud chyběla. Lze proto

s potěšením konstatovat, že elektronická kniha Huberta Smekala „Lidská práva. Ideje, trendy, výzvy a nástrahy.“ tuto mezeru s úspěchem vyplňuje. Její pozornost se upíná na taková témata jako vymezení pojmu lidských práv, zkoumání uvedených práv pohledem různých společenskovedních disciplín, stejně jako vývoj jejich filosofické reflexe a s ní souvisejících aktuálních problémů (např. problematika zdůvodnění lidských práv, relativismu a univerzalizismu atd.). Velká pozornost je věnována i působení lidských práv v mezinárodních vztazích.

Publikace samotná se skládá z předmluvy, úvodu, šesti kapitol, které jsou ještě dále přehledně členěny, a závěru. Pozitivní hodnocení si jistě zaslouží rozsáhlý seznam zdrojů. Součástí práce je dále i seznam zkratk, seznam grafů a schémat, jmenný rejstřík, shrnutí v anglickém jazyce a stručné pojednání o autorovi.

První kapitola pojmenovaná „Terminologické obtíže diskurzu práv a svobod“ pojednává o základních teoretických charakteristikách práv a svobod, různých rovinách pojmu lidských práv a rovněž o rozdílech mezi lidskými, základními a občanskými právy. Je třeba vyzdvihnout, že autor přitom pojem lidských práv nijak nezploštuje, sám upozorňuje na jeho nejednoznačnost a právě v rámci široké řady různých přístupů, které je k němu možno zaujmout, se jej snaží popsat a vysvětlit.

Druhá kapitola nesoucí název „Lidská práva pohledem vybraných společenskovedních disciplín“ představuje užitečnou sumarizaci různých výzkumných trendů na poli lidských práv rozčleněných podle jednotlivých oborů. Největší prostor je poskytnut politickým vědám, ale není opomenuta ani antropologie, psychologie a samozřejmě právo. V rámci některých podkapitol (jako třeba o sociologii) jsou ve stručnosti nastíněny i nejdůležitější teorie, které ze zkoumání v příslušném oboru vzešly. Zvláštní zmínku si zaslouží i velmi zajímavá podkapitola o měření lidských práv obsahující několik pozoruhodných grafů vztahujících se k České republice.

Třetí kapitola se nazývá „Vývoj myšlení o lidských právech“. Autor v ní stručně popisuje vývoj filosofické reflexe lidských práv na pozadí tří hlavních období (období přirozených práv, období pozitivizace a nakonec období univerzalizace lidských práv). V rámci druhého období není pomínuta ani kritika přirozených práv ze strany jejich třech nejdůležitějších odpůrců – Edmunda Burkeho, Jeremy Benthamu a Karla Marxe.

Čtvrtá kapitola „Problémy teorie a praxe lidských práv“ se soustředí na popis čtyř stěžejních problémů, se kterými se snaží současná teorie lidských práv vypořádat. Jedná se o problém zdůvodnění lidských práv, o problém vazby těchto práv k relativismu a univerzalizismu, o pochybnosti spojené s jejich generačním pojetím a nakonec i o problematiku kolektivních práv, skupinových práv a práv kolektivit. Autor všechna tato

témata velmi dobrým způsobem shrnuje a vymezuje přitom mnohé z pro ně klíčových pojmů.

V páté kapitole „Lidská práva v mezinárodních vztazích“ je čtenáři předložena analýza lidských práv v teoriích mezinárodních vztahů. Největší díl pozornosti je zde věnován otázkám souvisejícím s teoriemi mezinárodních lidskoprávních režimů. Autor však ani nezapomíná prozkoumat komplikované vztahy, které panují mezi lidskými právy a suverenitou.

Kladné ohodnocení si zaslouží i poslední, šestá kapitola „Rozpínání konceptu lidských práv“, která se mimo jiné zabývá i v českém prostředí ne zrovna adekvátně reflektovaným tématem lidskoprávní rétoriky a jejího rozmachu. Jako ústřední se v této kapitole jeví metafora „rozpínání“, kterou autor používá k popisu některých zásadních procesů probíhajících v souvislosti s lidskými právy. S její pomocí zkoumá různé změny, k nimž dochází ať už v oblasti mezinárodních vztahů, nebo subjektů, jimž lidská práva náleží, nebo které je mají povinnost respektovat.

Co je nutné této publikaci vytknout? Autor v ní čerpal a navazoval na mnohé ze svých starších, již dříve publikovaných pojednání, což se podle mého soudu projevilo v přílišné stylistické nejednotnosti některých pasáží. U určitých částí textu (obzvláště silný jsem měl tento pocit u podkapitoly 2.8 „Trendy ve výzkumu lidských práv“) zůstává až příliš patrné, že byly původně pojímány jako samostatný text vypracovaný za jiným účelem, než být jednou ze součástí rozebírané knihy. Snad z podobné příčiny vyznívá i jako poněkud stylisticky neobratné včlenění prvního a posledního odstavce do úvodní pasáže třetí kapitoly. Vesměs se však jedná o nepříliš podstatné výtky.

Na této práci lze naopak vyzdvihnout čtivý a srozumitelný jazyk, kterým je napsána, její velkou přehlednost a široký záběr problematiky, již se zabývá. Zároveň je třeba ocenit, že v ní autor otvírá i některá v českém prostředí doposud nepřilíš diskutovaná témata. Jedná se tedy o dílo, které svým komplexním podáním může být užitečné nejen studentům, jímž může poskytnout základní přehled a východiska pro nahlédnutí do dané problematiky, ale také již zkušeným odborníkům, jelikož v některých dílčích oblastech neváhá prezentovat poznatky, jež se doposud nestaly v našich odborných kruzích předmětem dostatečně důkladné debaty (např. některé pasáže o mezinárodním zavazování v oblasti lidských práv). Jestliže tedy bylo v závěru této knihy vysloveno přání, aby čtenář po jejím přečtení „byl schopen zasvěceně diskutovat o různých lidskoprávních problémech“, ¹ domnívám se, že jí lze přisoudit velice dobré předpoklady právě zmíněný cíl naplnit a nejen v tomto směru přispět ke kultivaci české odborné diskuze o lidských právech.

¹ SMEKAL, Hubert. *Lidská práva. Ideje, trendy, výzvy a nástrahy*. 1. vydání. Brno: Masarykova univerzita, 2013, 195 s. ISBN 978-80-210-6388-4. S. 177.